

1998)), 1999. *uporjad. Ju. Biluha [ta in.]; Derzhavnyj komitet Ukrai'ny u spravah nacional'nostej ta migracij'*, K.: *Abrys*, 175 s.

16. Dzhilas, M., 1990. 'Razgovory so Stalinym (Talk with Stalin)', *Smena*, №1, s.133.

17. 'Dokumenty i materialy po istorii sovetsko-pol'skih odnoszenij (Documents and materials on the history of Soviet – Polish relations)', 1978. M., T.7.

18. Zajcev, EA., 1993. 'Sbornik zakonodatel'nyh i normativnyh aktov o repressijah i rehabilitacii zhertv politicheskikh repressij (Collection of laws and regulations on repression and rehabilitation of victims of political repression)', M.: *Respublika*, 224 s.

19. Zemskov, VN., 1995. 'Zakljuchennye, specposelency, ssyl'nposelency, ssyl'nye i vyslannye (Prisoners, special settlers, deportees, deportees and deportees)', *Istorija SSSR*, №5.

20. Zemskov, VN., 2005. 'Problema sovetskih peremeshennyh lic (The problem of Soviet displaced persons)', *Rossija v XX veke: Vojna 1941–1945 godov: Sovrem. podhody: [Sb. st. / Ros. akad. nauk. In–t ros. istorii; Redkol.: A. N. Saharov (otv. red.) i dr.]*, M.: *Nauka*, 650 s.

21. Zubkova, EJu., 2008. 'Pribaltika i Kreml', 1940–1953 [Tekst] (Baltic states and the Kremlin, 1940–1953 [Text]), M.: *ROSSPJeN: Fond Pervogo Prezidenta Rossii B. N. El'cina*, 352 s.

22. 'Istorija Beloruskoy SSR (History of the Belarusian SSR)', 1961. Minsk.

23. 'Istorija Ukrainskoj SSR (History of the Ukrainian SSR)', 1984. K., T.7.

24. Kannei, E., 2001. 'Masa i vlada. [Monografija] (Mass and power. [Monograph])', K., 416 s.

25. Kara–Murza, SG., 2002. '«Sovok» vspominaet... [Tekst]: [vospominanija] («Scoop» remembers ... [Text]: [memories])', M.: *Algoritm*, 252 s.

26. Konkvest, R., 2003. 'Rozdumy nad spljundrovanym storichchjam [Tekst] (Reflections on the spindly century [Text])', K.: *Vydavnytstvo Solomii Pavlychko «OSNOVY»*, 371 s.

27. Kostjuk, G., 1995. 'Stalinizm v Ukrai'ni (G'enezja i naslidky): Doslidzhennja i sposterezhennja suchasnyka: [Monografija] (Stalinism in Ukraine (Genesis and Consequences): Research and observation of a contemporary: [Monograph])', K.: *Smoloskyp*, 508 s.

28. Laap, M., Valk, X., 1992. 'Vahtre JL. Ocherki istorii jestonskogo naroda. [tekst] (Vakhtre JL. Essays on the history of the Estonian people. [text])', Tallinn: *Kupar*, 211 s.

29. Mozohina, OB., 2006. 'Pravo na repressii: Vnesudebnye polnomochija organov gosudarstvennoj bezopasnosti (1918–1953). [Monografija] (The right to repression: The extraordinary jurisdiction of state security agencies (1918–1953). [Monograph])', M.: *Kuchkovo pole*, 480 s.

30. Nikol's'kyj, VM., 2003. 'Repressyvnaja dijial'nist' organiv derzhavnoi' bezpeky SRSR v Ukrai'ni (kinec' 1920–h – 1950–ti rr.). Istoryko–statystyčne doslidzhennja: [Monografija] (Repressive activity of the state security bodies of the USSR in Ukraine (the end of the 1920s–1950s). Historical–statistical research: [Monograph])', *Donec. nac. un–t, Donec'k*, 623 s.

31. Parsadanova, VS., 1989. 'Deportacija naselenija iz Zapadnoj Ukrainy i Zapadnoj Belarusi v 1939–1941 gg. (Deportation of the population from Western Ukraine and Western Belarus in 1939–1941)', *Novaja i novejšaja istorija*, №2, s.32–37.

32. Poljan, P., 2001. 'Ne po svoej vole... Istorija i geografija prinuditel'nyh migracij v SSSR (Not by choice ... History and geography of forced migrations in the USSR)', M.: *OGI–Memorial*, 328 s.

33. Pfeffer, KG., 1957. 'Nemcy i drugie narody vo vtoroj mirovoj vojne (Germans and other nations in World War II)', *Itogi vtoroj mirovoj vojny. [Sb/ statej]. Perevod s nem. L. K. Komolovoj. Pod red. I. N. Soboleva*, M.: *Izd. inostr. lit–ry*, s.492–515.

34. 'RDASPI (RDASPI)', F.644. (Gosudarstvennyj komitet oborony SSSR (DKO) (1941–1945)), Op.1, Spr.8, 12, 19, 36, 61e.

35. 'RDASPI (RDASPI)', F.17. (Central'nyj Komitet KPSS (CK KPSS) (1898, 1903–1991), Op.3, Spr.1042, 1057.

36. Sinicin, FL., 2009. 'Nacional'naja politika SSSR v Velikoj Otechestvennoj vojne (1941–1945) [Tekst] (The national policy of the USSR in the Great Patriotic War (1941–1945) [Text])', Perm': *[b.i.]*, 380 s.

37. 'Stalinskie deportacii, 1928–1953 gg.: [sb. / Mezhdunar. fond «Demokratija» (Fond A. N. Jakovleva)] (Stalin deportations, 1928–1953: [sb. / Intern. Foundation «Democracy» (Fund A. N. Yakovlev)])', 2005. *sost. N. L. Pabol', P. M. Poljan*, M.: *MFD: Materik*, 902 s.

38. 'Izshnevnyk 2000 (Weekly 2000)', 2007, №4, 26 sichnja – 1 ljutogo.

39. Lyons, E., 1953. 'Our Secret Allies: The Peoples of Russia', NY; Boston, 376 p.

40. Misuinas, RJ. and Taagepera, R., 1993. 'The Baltic States. Years of Dependence, 1940 – 1990'. Berkeley; Los Angeles: *University of California Press*, 400 p.

Zubchenko S. P., PhD in History, assistant professor department of ethnology and local history, Institute for History Education, Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv), *fotiniya2004@ukr.net*, <https://orcid.org/0000-0003-2447-5775>

Deportations of peoples and representatives of national minorities conducted by the Stalin regime during the Second World War

The article examines the process of massive repression and deportation of the peoples of the Union republics of the USSR and representatives of national minorities during the Second World War conducted by the Soviet communist authorities. The main directions, forms and methods of repressive national policy of the Soviet leadership are considered. The reasons, scales and features of deportation of peoples from their places of permanent residence, as well as their consequences, are analyzed. It was proved that repressions, forced evictions and deportation of people from the USSR republics for political and social behavior, ethnic and religious grounds in a certain period should be considered as an integral part of the national policy – the national terror of the Soviet power.

Keywords: Second World War, the Soviet power, national politics, ethnic communities, national minorities, repressions, deportation.

* * *

УДК 279.3

Якуніна К. І.

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри релігієзнавства і теології, Національний університет «Острозька академія» (Україна, Острог), *kateryna.yakunina@oa.edu.ua*, ORCID 0000-0002-2948-0429

Становище і діяльність адвентистів сьомого дня у Волинській та Рівненській областях у 1944–1953 рр.

Аналізуються специфіка функціонування АСД в умовах партійно–державної релігійної політики 1944–1953 рр. у Рівненській та Волинській областях. Відповідно до мети і завдань роботи використовувались загальнонаукові та історико–релігієзнавчі методи, такі як порівняльно–історичний та проблемно–хронологічний, історико–генетичний та метод архівної евристики та метод математичної статистики.

В результаті дослідження було доведено, що ВРАСД діяла на засадах законного централізованого об'єднання в Радянському Союзі. Кількість АСД (8%) була меншою відносно кількості членів інших протестантських організацій, проте їх активність у регіоні була сильнішою. Разом з тим, місіонерство, просвітництво, прозелітизм та різноманітна культова діяльність викликали жорсткі дії з боку влади. Незважаючи на заходи з боку РСРК, частка охрещеного молодого населення у громадах АСД залишалася значною (65%), а кількість віруючих зменшилась лише на 5,3% (40 чол.). Тому радянська влада діяла не лише у напрямку зменшення кількості громад, а й обмежувала їх територіальний вплив.

Ключові слова: Волинська область, Рівненська область, релігійна політика радянської влади, адвентисти сьомого дня.

Розвиток українського суспільства після незалежності країни значною мірою актуалізував проблему інтеграції у всеукраїнський контекст її регіональних та етноконфесійних ідентичностей. У практичному вимірі такий аналіз дає можливість врахувати особливості інтересів різних релігійних груп (в тому числі АСД) на окремій території та розробити більш ефективну модель державно–церковних відносин. Актуалізує дослідження також те, що хоча питання суспільно–релігійних змін упродовж останніх двох десятиріч стали об'єктом уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних учених та знайшли висвітлення у науковій історико–релігієзнавчій

літературі, однак ступінь розроблення питання становища АСД у Рівненській та Волинській області у 1944–1953 рр. залишається недостатнім.

Обрана тема має значний науковий інтерес. Особливостям державно–церковних відносин у зазначений період присвячені роботи П. Бондарчука, В. Войналовича та ін. Історії протестантських громад в Україні присвячені праці Ю. Вільхового, Т. Грушевої, В. Любашенко, І. Саламахи та І. Шерстюк та п'ятий, шостий томи колективної монографії Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. Сковороди «Історія релігій в Україні». Спеціалізованими дослідженнями історії АСД на території України та Радянського Союзу є студії М. Жукалюка.

Метою роботи є аналіз становища громад АСД у Рівненській та Волинській областях у 1944–1953 рр. Для реалізації поставленої мети було висунуто наступні завдання: проаналізувати кількісний та якісний склад громад АСД; охарактеризувати специфіку взаємин із місцевою радянською та партійною владами; висвітлити особливості функціонування адвентистів в регіоні.

Поза межами ВРЄХБ у 1940–1950-х рр. існував лише Уніон адвентистів сьомого дня, що ще у 1924 р. на 5-му Всесоюзному з'їзді АСД визнали законною радянську владу. Значним внеском у налагодження державно–церковних відносин керівництво Радянського Союзу вважало рішення 6-го Всесоюзного з'їзду АСД про обов'язковість військової служби членів церкви. Проте ці рішення стали причиною розколу в середовищі адвентистських громад РСРР, у результаті чого у 1928 р. утворюється незалежний Всеросійський Уніон адвентистів–реформістів [15, с. 554]. Становище громад АСД змінилося в результаті встановлення нових кордонів РСРР під час війни. Формування адміністративного устрою та нового соціалістичного суспільства не узгоджувалося із можливістю спілкування із закордонними релігійними центрами. Зазнавши значних втрат у 1930-х рр. та під час війни (арешти керівників конференцій, розкол у громадах, знищення матеріальної бази, закриття громад), церква ще й втратила можливість співпрацювати із Генеральною конференцією АСД.

Становище адвентистів сьомого дня у Рівненській та Волинській областях у післявоєнний період відрізнялося від становища громад у східних областях УРСР завдяки короткотривалості антирелігійної політики радянської влади (області ввійшли до складу РСРР 4 грудня 1939 р.) та сприянню діяльності різним релігійним організаціям під час нацистської окупаційною владою. Проте навіть за короткий період часу – 1939–1941 рр. – в областях було ліквідовано 50 громад АСД, діючими під час окупації залишилися лише групи у селах Богушівка, Дроздні, Мишів, Пожарки, Раків Ліс, Свиноха, Сернички, Чеховщина (Волинська обл.), м. Дубно, с. Княже (Рівненська обл.) [14, с. 210].

З 1934 р. керівником Всесоюзної ради АСД був Г. Григор'єв, а з початком діяльності РСРР та впровадження в дію нових правил реєстрації громад його було призначено уповноваженим ВРАСД у РСРР. В Україні з 1945 р. посаду уповноваженого ВРАСД обіймав В. Яковенко, з 1952 р. – Ф. Мельник [16, с. 306–307]. Станом на 1 листопада 1944 р. органами місцевої влади Волинської області взято на облік 710 чол. На противагу п'ятидесятникам члени громад АСД декларували, що

«лише за радянської влади вони отримали повну свободу віросповідання» [6, арк. 40]. То ж не дивно, що до кінця 1945 р. із 13 громад (694 чол.) АСД Волинської області 11 громад (641 чол.) уже були зареєстровані [7, арк. 14–15].

Налагодження діяльності громад АСД у 1945–1946 рр. та відновлення їх довоєнного становища реалізовувалося завдяки активній місіонерській роботі (незважаючи на заборону проповідувати поза межами зареєстрованої громади); організації незаконних курсів для підготовки пресвітерів, що називалися «біблійні бесіди»; активній агітації до вступу в громади серед жінок; створенню на Волині інституту міжрайонних уповноважених [19, арк. 139–141]. Союзне та республіканське керівництво АСД свідомо йшло на порушення чинного законодавства РСРР у сфері релігії заради збереження життєдіяльності громад: забороняли дітям віруючих відвідувати школу у суботу; працівникам колгоспів виходити на роботу у свята; якщо ситуацію ускладнювали відносини із місцевою владою, організовували переміщення громади в міста [5, арк. 11]. Натомість міжрайонні уповноважені та проповідники (на Волині – О. Павлюк) висвячували нових пресвітерів, щоб зберегти громади від закриття через відсутність священнослужителя [13, арк. 59].

Описуючи становище ВРАСД у 1944–1946 р., її керівництво охарактеризувало його як «період відновлення зруйнованого» (формування із «Короткого історичного Нарису» – довідки про історію АСД у РСРР за авторством І. С. Бондара). За даними історіографів громади в цей період громади поповнилися великою кількістю нових членів, що дозволило створити нові групи. Аналізуючи причини цього, автор праці зауважує: «Переслідування, ув'язнення та заслання ще більш розпалили ревності сектантів, тому влада повинна змиритися з непоборністю сектантства» [19, арк. 146].

Проте радянська влада не залишила поза увагою активну діяльність ВРАСД. Рішенням уповноваженого РСРР при РМ УРСР П. Вільхового було негайно ліквідовано будь–які біблійні курси, а також заборонено діяльність міжрайонних уповноважених ВРАСД, а РСРР при РМ РСРР визнала за необхідне ліквідувати інститут обласних уповноважених АСД в усіх областях УРСР (знятих із реєстрації обласних уповноважених АСД прикріпляли до відповідних зареєстрованих громад пресвітерами чи проповідниками й забороняли їм будь–яку діяльність з іншими громадами) [4, с. 500].

За даними звітів уповноваженого РСРР при РМ УРСР у 1947 р., швидкими темпами було ліквідовано інститут уповноважених ВРАСД, обмежено місіонерську діяльність пресвітерів і проповідників. Реагуючи на нововведення, В. Яковенко скликав нараду пресвітерів, на якій порушили нагальне питання забезпечення громад рукопокладеним духовенством, адже на початку 1948 р. у Волинській області було тільки 2 висвячених пресвітери, 1 проповідник і 4 кандидати на рукопокладання на 9 зареєстрованих громад. У Рівненській області на 2 зареєстровані громади припадало 2 пресвітери, тож знятого з посади обласного уповноваженого ВРАСД Д. Фіщука Perezареєстрували як проповідника [12, арк. 91]. З вимогою РСРР про припинення активної агітації серед молоді нарада пресвітерів АСД вирішила погодитись, щоб «не йти в розріз із всесоюзною системою виховання» [17, арк. 10–10зв]. Проте низка заходів, здійснених апаратом уповноважених, не змогла

кардинально змінити ситуацію у громадах. У липні 1947 р. П. Вільховий повідомляв всесоюзне керівництво РСРК про те, що «дана секта дуже замкнена, діяльність свою проводить «без особливого розголосу», і, не зважаючи на прийняті заходи, кількість віруючих рік у рік зростає» [4, с. 501]. Проте, якщо порівнювати із кількісним складом громад ВРЄХБ у 1944–1948 рр., то кількість віруючих АСД зменшилась у зазначений період на 40 чоловік (на 5,5%), а віруючих ЄХБ збільшилась (див. Табл. 1). Збільшення кількості віруючих АСД відбулося лише у 1948 р.

Для врегулювання становища в середовищі АСД, його керівництво, не порушуючи вимог та нововведень РСРК, використовувало інші методи поширення віровчення. Для залучення молоді віруючі майже при кожній великій громаді створюють хори, оркестри, гуртки самодіяльності і скликали «олімпіади» (молодіжні свята). У громадах Рівненської області влаштувалися «дівочі вечори», на яких співали псалми та духовні пісні. На ці вечори часто приходила інша молодь (наприклад громада м. Дубно). Серед інших нетрадиційних методів залучення віруючих слід назвати методику «навернення» Є. Уайт. Її суть зводиться до трьох правил – похвала співрозмовника, його зацікавлення і на завершення вирішення актуального питання віри. Ще одним із методів місіонерської діяльності АСД була «робота в білих халатах». Адвентисти використовували білий халат як надійний і випробуваний засіб для духовного зближення і впливу на людей [2, с. 56–57].

Такі заходи дозволили зберегти високий відсоток прийняття хрещення молоддю. Для порівняння, якщо частка охрещеної молоді в громадах ЄХБ коливалася від 47% до 60%, то навіть у період посилення контролю над діяльністю АСД частка охрещеної молоді в їх громадах становила 65% (див. Табл. 1, 2). Такі показники досягалися також шляхом здійснення таємних обрядів. Наприклад, у с. Пожарки Рожищенського району Волинської області у післявоєнний період хрещення здійснювалися на р. Лютиця за межами села у присутності лише осіб, які приймали хрещення [3, с. 99].

Занепокоєння керівництва РСРК викликав соціальний склад віруючих АСД. В офіційній переписці обласні уповноважені однією з головних причин збільшення кількості віруючих–протестантів серед населення Волині виділяли низький рівень освіченості. За відомостями 1947 р. лише 34% адвентистів (213 чол.) мали початкову та середню освіту, а 31% (196 чол.) були

неграмотними [11, арк. 13]. За соціальним походженням лише 12,5% (85 чол.) віруючих належали до стану робітників, переважаючи більшість – 79% (539 чол.) володіли одноосібними господарствами [11, арк. 19]. Такий соціально–демографічний склад громад АСД зумовлював посилення тиску з боку державних органів.

Для врегулювання ситуації із АСД РСРК розроблено чимало нових заходів: не допускати хрещення осіб, що прибули з інших місць проживання; не реєструвати віруючих, що бажають перехреститися [13, арк. 83]; рекомендувати старшому пресвітеру ВРАСД в УРСР Ф. Мельнику виключати з громад віруючих (найчастіше пресвітерів чи проповідників, щоб мати підставу зняти з реєстрації громаду) за різноманітні порушення прав громадян СРСР. Так, 4 вересня 1953 р. виключено із громади с. Дрозди Ковельського р–ну М. Зубчика, який був звинувачений уповноваженим ВРАСД у «розповсюдженні антирадянських настроїв серед населення» (не підтримував ідею обов'язкової військової повинності) [9, арк. 119]. Через антивоєнну пропаганду знято із реєстрації пресвітера цієї ж громади О. Павлюка – відомого проповідника в області [10, арк. 59]. А пресвітера громади с. Мишев Волинської області покарано за те, що проводив водне хрещення без відома старшого пресвітера [18, арк. 118].

Ефективними у реалізації релігійної політики щодо АСД були також дії місцевих органів влади. Наприклад, у с. Пожарки Рожищенського району Волинської області у ніч із 12 на 13 березня 1952 р. спалено діючий молитовний будинок адвентистів сьомого дня. Хоча факти свідчили, що до цієї справи були причетні представники місцевої влади, однак зловмисників підпалення так і не знайшли [1, с. 156].

У результаті здійснених заходів, республіканський уповноважений РСРК звітував у кінці 1949 р. про те, що «АСД займають тепер значно менше простору», а здійснення таїнства хрещення обмежується лише колом членів сімей віруючих [20, арк. 119–122]. Проте реалізація задумів органів влади щодо становища громад АСД у регіонах полягала не стільки у зменшенні кількості громад (їх показники були доведені до мінімуму на початку 1948 р.), скільки у знищенні її релігійної організації шляхом зменшення територіального розгалуження громад. У Рівненській області було зареєстровано 2 громади АСД, у Волинській – 9 (з 01.01.1951 р. – 8) [21, арк. 89], кількість віруючих – із 711 чол. у 1944 р. до 648 чол. у 1953 р. (на прикладі Волинської області), ареал поширення громад АСД – із 90 сіл у 1944 р. до 69

Таблиця 1

*Рух віруючих громад АСД за 1944–1949 рр.
у Волинській області*

Роки	К–ть хрещених		Прибуло		Виключено		Всього		
	до 25 р.	старше 25 р.	до 25 р.	старше 25 р.	до 25 р.	старше 25 р.	до 25 р.	старше 25 р.	
1944	38	29	41	29	5	7	239	472	711
1945	27	24	32	27	6	9	244	492	736
1946	11	12	23	19	11	15	234	478	712
1947	9	8	17	15	31	27	203	451	654
1948	17	9	–	–	16	17	239	457	696
1949	12	10	–	–	11	12	240	455	695

Складено за: [11, арк. 10].

Таблиця 2

**Відсоток охрещеної молоді в громадах АСД
Волинської області у 1944–1953 рр.**

Роки	% охрещеної молоді в громаді	к-ть чоловік	% молоді серед охрещених у цьому році
1944	33,6	38	57
1945	34,8	27	53
1946	34,9	11	48
1947	33,8	9	65
1948	34,3	17	65
1949	33,8	12	55
1950	29,7	14	–
1951	26,6	–	–
1952	–	5	–
1953	–	11	–

Складено за: [21, арк. 89; 11, арк. 8–10; 8, арк. 15; 9, арк. 67; 10, арк. 58].

у 1952 р. [18, арк. 118; 11, арк. 8–12; 8, арк. 20; 9, арк. 67; 10, арк. 58]. Таким чином, радянська влада змогла не лише скоротити мережу АСД, контролювати їх культову діяльність, а й вплинути на можливість подальшого поширення віровчення.

Висновок. Отже, специфікою функціонування АСД в умовах партійно-радянської релігійної політики 1944–1953 рр. була боротьба за відродження діяльності громад та поширення їх впливу. Активна діяльність пресвітерів та проповідників на місцях зумовили введення заходів з боку влади із територіального обмеження впливу релігії на населення. Так, незважаючи на значну питому вагу віруючих у громадах, їх присутність у деяких районах Волинської та Рівненської областей була зведена до мінімуму.

Список використаних джерел

- Бондарчук, П.М., 2010, 'Особливості релігійної ситуації в Україні у середині 1940-х – на початку 1950-х рр.', *Український історичний журнал*, К.: *Дієз-продукт*, №2, с.137–163.
- Бондарчук, П., 2010, 'Позахрамові релігійні дії в житті віруючих України (середина 1940-х – середина 1980-х років)', *Український історичний збірник*, Вип.13, с. 39–63.
- Бондарчук, П., 2012, 'Релігійні обряди життєвого циклу в житті населення України (середина 1940-х – середина 1980-х років)', *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*, К.: *Інститут історії України*, №17, с. 95–122.
- Войналович, В.А., 2005, 'Партійно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940–1960-х років: політологічний дискурс', К.: *Світгляд*, 741 с.
- 'Держархів Волинської обл.', Ф. Р–393, Оп.2, Спр.10, 248 арк.
- Там само, Ф. Р–393, Оп.2, Спр.12, 207 арк.
- Там само, Ф. Р–605, Оп.1, Спр.1, 15 арк.
- Там само, Ф. Р–605, Оп.2, Спр.14, 90 арк.
- Там само, Ф. Р–605, Оп.2, Спр.15, 126 арк.
- Там само, Ф. Р–605, Оп.2, Спр.16, 108 арк.
- Там само, Ф. Р–605, Оп.2, Спр.6, 58 арк.
- 'Держархів Рівненської обл.', Ф. Р–204, Оп.12, Спр.1, 145 арк.
- Там само, Ф. Р–204, Оп.12, Спр.2, 391 арк.
- Жукалюк, М., 2009, 'Кризь бурі, шторми, лихоліття', К.: *Джерело життя*, 544 с.
- 'Історія релігії в Україні': навчальний посібник, 1999, *За ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького, Б. О. Лобовика та ін.*, К.: *Т-во «Знання»*, КОО, 735 с.
- 'Історія релігії в Україні: у 10-ти т.', 2008, *За ред. А. Колодного, Т.Б. Пізній протестантизм в Україні: п'ятидесятники, адвентисти, Свідки Єгови*, Київ; Дрогобич: *Видавець Сурма С.*, 632 с.

- 'ЦДАВО України', Ф. Р–4648, Оп.2, Спр.30, 28 арк.
- Там само, Оп.4, Спр.111, 152 арк.
- Там само, Оп.4, Спр.15, 150 арк.
- Там само, Оп.4, Спр.54, 142 арк.
- Там само, Оп.4, Спр.67, 121 арк.

References

- Bondarchuk, P.M., 2010, 'Osoblivosti religijnoi situacii v Ukraini u seredini 1940 – na pochatku 1950 rr. (Features of religious situation in Ukraine in the middle of 1940th – at the beginning of 1950th)', *Ukrainskiy istorichnyi jurnal*, K.: *Dojez–produkt*, №2, s.137–163.
- Bondarchuk, P., 2010, 'Pozaxramovi religijni dii v jitti viruyuchix Ukraini (seredina 1940 – seredina 1980 rokov) (Religious actions are in life of believers of Ukraine (a middle of 1940th – a middle of 1980th))', *Ukrainskiy istorichnyi zbirnik*, Vip.13, s.39–63.
- Bondarchuk, P., 2012, 'Religijni obrjadi jittjevogo ciklu v jitti naselennya Ukraini (seredina 1940 – seredina 1980 rokov) (Religious ceremonies of life cycle are in life of population of Ukraine (a middle of 1940th – a middle of 1980th))', *Ukraina XX st.: kul'tura, ideologia, politika*, K.: *Institut istorii Ukraini*, №17, s.95–122.
- Voynalovich, V.A., 2005, 'Partiyno–derjavna politika schodo religii ta religijnix institucij v Ukraini 1940–1960 rokov: politologichnij diskurs (A Party public policy is in relation to religion and religious organizations in Ukraine of 1940–1960th: political science discuss)', K.: *Svitoglyad*, 741 s.
- 'Derjarxiv Volins'koi obl. (State Archives of the Volyn region)', F. R–393, Op.2, Spr.10, 248 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–393, Op.2, Spr.12, 207 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–605, Op.1, Spr.1, 15 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–605, Op.2, Spr.14, 90 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–605, Op.2, Spr.15, 126 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–605, Op.2, Spr.16, 108 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–605, Op.2, Spr.6, 58 ark.
- 'Derjarxiv Rivnens'koi obl. (State Archives of Rivne region)', F. R–204, Op.12, Spr.1, 145 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–204, Op.12, Spr.2, 391 ark.
- Jukalyuk, M., 2009, 'Kriz' buri, shtormi, lixolittya (Through storms, gales)', K.: *Djerele jittya*, 544 s.
- 'Istoriya religij v Ukraini (History of religion is in Ukraine)': navchal'niy posibnik, 1999, *Za red. A. M. Kolodnogo ta in.*, K.: *T–vo «Znannya»*, KOO, 735 s.
- 'Istoriya religij v Ukraini: v 10 t. (History of religion is in Ukraine: in 10 v.)', 2008, *Za red. A. M. Kolodnogo, T.6. Piznij protestantizm v Ukraini: p'yatidecyatniki, advenstisti, Svidki Yegovi*, Kiiiv; Drogobich: *Vidavec' Surma S.*, 632 s.
- 'CDAVO Ukraini (TsDIAO of Ukraine)', F. R–4648, Op.2, Spr.30, 28 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–4648, Op.4, Spr.111, 152 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–4648, Op.4, Spr.15, 150 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–4648, Op.4, Spr.54, 142 ark.
- Tam samo (Ibid), F. R–4648, Op.4, Spr.67, 121 ark.

Yakunina K. I., Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer in the Department of Religious Studies and Theology, National University of Ostroh Academy (Ukraine, Ostroh), *kateryna.yakunina@oa.edu.ua*, ORCID 0000–0002–2948–0429

Position and activity of Seventh–Day Adventists is in the Volyn region and Rivne region in 1944–1953

The article is devoted to analyze of specifics of functioning of Seventh–Day Adventists in the conditions of party public religious policy 1944–1953 in the Volyn and Rivne regions. In accordance with a purpose and tasks of work use the scientific and historic and religious methods, such as problem chronologic, method of the archived heuristic and method of mathematical statistics.

It was well–proven as a result of research, that Seventh–Day Adventists operated on principles of the legal centralized association in Soviet Union. An amount of Seventh–Day Adventists was less than in relation to the amount of members of other protestant organizations, however much their activity in a region was stronger. At the same time, missionary work, elucidative, prozelitizm and various cult activity caused hard actions from the side of power. Without regard to measures from the side of Soviet Power, the part of the christened young population in societies of Seventh–Day Adventists remained considerable (65%), and the amount of believers diminished only on 5.5%. Therefore Soviet Power operated not only in direction of diminishing of amount of societies but also limited them territorial influence.

Keywords: Volyn region, Rivne region, religious policy of soviet power, Seventh–Day Adventists.

* * *